

פרשת יתרו — כבש המזבח

הפרשה חותמת בציווי על האופן שבו יש לעלות למזבח: "ולא תעלה במעלת על מזבחי, אשר לא תגלה עֲרֹתָךְ עָלָיו" (כ כב). יש לעלות למזבח בכבש ולא במדרגות.

טעם האיסור: מי שעולה במדרגות פוסע פסיעות גדולות, והרחבת הפסיעות קרובה לגילוי ערוה, כדברי רש"י, ויש בזה ביזיון למזבח; לכן עולים למזבח בכבש, שאיננו מצריך להגדיל את הפסיעות.

נשאלת השאלה: ממתי המזבח מרגיש ומבין, שצריך לדאוג שלא לבזות אותו, ולא לעלות עליו במדרגות? על שאלה זו ענה רש"י בפירושו: ההתייחסות שלנו לאבנים דוממות נועדה לחנך אותנו כיצד להתייחס לבני אדם. אם התורה דאגה שלא נבזה אבנים שאין בהן דעת להקפיד על ביזיון, קל וחומר שצריך לדאוג שלא לבזות בני אדם שנבראו בצלם אֱלֹהִים ושביזיונם מפריע להם.

יסוד זה נלמד גם מהלכה בנושא אחר. בהלכות קידוש נפסק שכאשר מקדשים על היין צריך לפני הקידוש לכסות את החלות. ומדוע מכסים את החלות?

לפי דיני קדימה בברכות הנהנין, אם נמצאים לפני המברך גם לחם וגם יין, עליו לברך קודם על הלחם לפני היין, שכך הוא הסדר בפסוק: "אֶרְץ חֹטֵה וּשְׂעֵרָה וְגִבְעוֹן" (דברים ח ח); חֹטֵה קודמת לְגִבְעוֹן. לכן היה צריך בקידוש לברך קודם על החלות ואחר כך על היין, אבל מכיוון שבשבת אסור לאכול לפני שמקדשים על היין, לכן מקדימים את הקידוש לברכת המוציא, וכדי שהחלות לא יתביישו שהקדימו לפנייהן את הגפן, מכסים את החלות כדי שהן לא "יראו" שמקדימים לברך על היין.

הסבר זה תמוה ביותר: היכן שמענו על חלות שמתביישות? ומניין אמורות החלות לדעת שמזלזלים בכבוד המגיע להן? האם חלות יודעות את דיני קדימה בברכות? האם משגיח הכשרות לימד אותן במאפייה שברכתן קודמת לברכת היין? ... וודאי שלא! אם כן, מדוע עלינו לכסות את החלות?

התשובה היא שכיסוי החלות נועד ללמד אותנו מוסר: אם ישנה חובה לדאוג שחלות לא יתביישו, על אחת כמה וכמה ישנה חובה שלא לבייש שום אדם מישראל! בכל פעם שמתכנסים יחד לסעודת שבת בצוותא, מזכירות לנו החלות המכוסות שעלינו להיות רגישים לשאר הסועדים, לפחות כמו שאנו רגישים לבושה של החלות.

על התנהגות אנושית כלפי עצמים דוממים ראה גם בשיחה "פְּרָאשִׁית – בגנות כפיות הטובה", ובשיחה "תולדת – וַיָּבֹז עֵשָׂו אֶת הַבְּכֹרָה".